

ԲԱԶՄԱՄԱՎԷՊ

Ե. ՏԱՐԻ. ԹԻԻ 13.

1849

ՅՈՒԼԻՍԻ 1.

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ՅԱՂԱԳՍ ՄԱՐԴԿԱՅԻՆ ՊԱՐՏՈՒՅ

ԳԼՈՒԽ Գ.

Լսող-աշխատանքի մասին :

ՍԷՅՄԸ որ հաստատ կերպով մշտ-
քերնիս զենք թէ մարդս անբաններէն
վեր է, և աստուածային բան մը ունի
վրան, շատ մեծ համարում պիտի ունե-
նանք այն ամենայն մտածմունքներուն
վրայ՝ որ մարդուս ազնուանալուն պատ-
ճառ կրնան ըլլալ. և որովհետեւ յայտ-
նի է թէ մէկ մտածութիւն մը՝ մէկ
զգացմունք մը չկայ որ այնչափ ազնուա-
ցնէ զմարդ՝ որչափ կատարելութեան,
երջանկութեան և Լսող-ծոյ տեսու-
թեանը հասնելու փափաքը՝ նաեւ իր
այնչափ խեղճութեանցը մէջ, հարկ է
ճանչնալ աստուածապաշտութեան գե-
րազանց բան ըլլալը և անոր ետեւէն
իյնալ:

ՍԻ վախնար այն բազմութիւ կեղ-
ծաւորներէն, և ոչ այն ամէն բան ծաղը-
րնող մարդիկներէն, որ աստուածապա-
շտութիւնդ տեսնելով՝ թերեւս համար-
ձակին քեզի կեղծաւոր ըսելու: Լսող-
քաջասրտութեան ոչ առաքինութիւն
մը վաստակիլ կ'ըլլայ և ոչ մեծ պարտք
մը կատարել. բարեպաշտ ըլլալու հա-
մար՝ պէտք է փոքրոգի ու վախկոտ չը-
լլալ:

Լսողներն ալ մի քաջուիր երբոր ինք-
զինքդ՝ իբրեւ քրիստոնեայ՝ ընկերացած
կը տեսնես շատ մը ռամիկներու հետ, որ
հաւատոյ գերազանց վսեմութիւնները
այնչափ չեն հասկընար: Լսող-որովհե-
տեւ ռամիկն ալ կրնայ և պարտական է

աստուածապաշտ ըլլալ, ասկէ չհետեւիր թէ աստուածապաշտութիւնը ռամկու-
թիւն է: Տգէտ մարդն ալ պարտական
է լաւ մարդ ըլլալու: միթէ անոր հա-
մար զիտունը պիտի ամբնայ լաւ ըլլա-
լէն:

Պառն քու ուսմամբդ և խելքովդ
հասկըցեր ես թէ քրիստոնէութենէն
աւելի մաքուր, անմոլար, սրբափայլ և
յայտնապէս աստուածային կրօն չկայ:
Ուրիշ կրօն մը չկայ որ անոր չափ աղ-
ղեցութիւն ունեցած ըլլայ քաղաքա-
կանութիւնը առաջ տանելու և տարա-
ծելու, գերութիւնը վերցնելու կամ
թեթեւցնելու, և մարդկանց հասկը-
ցնելու թէ ամէնքն ալ Մտուծոյ առ-
ջնը իրարու եղբարք են, և նոյն իսկ
Մտուծոյ հետ եղբարք են:

Ի՞նչ բաներուս լաւ ուշ գիր, և մանա-
ւանդ պատմական աստուծոյցներուն հաս-
տատութիւնը աղէկ նայէ. վասն զի այն-
պէս զօրաւոր են որ ինչ և իցէ անաչառ
քննութեան դէմ կը դիմանան:

Ի՞նչ որպէս զի չխաբուիս այն իմաս-
տակութիւններէն որ այնպիսի ապա-
ցոյցներուն դէմ կ'ընեն ոմանք, քննու-
թեան հետ մէկտեղ միտքդ բեր այնչափ
մեծամեծ մարդիկն որ նոյն ապացոյց-
ներուն նոյն լաւ հասկըցան, մեր ա-
տենի ողջամիտ փիլիսոփաներէն մինչև
հայն () Գոստինոս, մինչև եկե-
ղեցոյ առաջին սուրբ հարքը: Ի՞նչ
աղգի մէջ ալ այնպիսի մեծահամբաւ
սնունդներ կան՝ որ մէկ անհաւատ մ'ալ
համարձակիր զանոնք արհամարհելու:

Հաշակաւոր Պաքոն՝ փիլիսոփան,
որ փորձառական դպրոցի աշակերտնե-
րէն այնչափ կը գովուի, ոչ միայն ան-
հաւատ չէ իր ջերմեռանդ գովաբաննե-
րուն պէս, այլ և միշտ քրիստոնէութե-
անը դաւանած է: Վերիստոնէայ էր

1 Տանթէ հաշակաւոր իտալացի բանաստեղծը
մեռած է 1321ին. իր գրուածքները շատ յարգի
են թէ լեզուին՝ թէ ոճին և թէ բարոյականին
համար:

2 Պաքոն վերաբամիտ մեռած է 1626ին. աս
գարեբուս առաջին փիլիսոփաներէն մէկը կը սե-
պուի:

և Գրոտիոս¹, թէպէտ և քանի մը
բաներու մէջ մոլորութիւններ ունէր,
և ճառ մը շարադրեց յաղագս ճշմարտու-
թեան հասարոյ: Ի՞նչիւրիտիս² քրիս-
տոնէութեան զօրաւոր ջատագովնե-
րէն մէկն էր: Կեւտոն³ ամօթ չսե-
պեց գիրք մը շարադրել չորս լեւտա-
րանաց համաձայնութեանը վրայ: Ի՞նչ
Ռանաուոր Գրիստինէ-Թեան վրայ գիրք
գրեց: Սոլթա⁴ իտալացի գերազանց
բնագէտ ու բազմահմուտ մարդ էր, և
բոլոր կենացը մէջ առաքինազարդ ուղ-
ղափառ եղաւ: Եւսպիսի հանձարեղ-
ներ, և ասոնց նման ուրիշ շատ մարդիկ
քիչ աղղեցութիւն չունին վկայելու թէ
քրիստոնէութիւնը իմաստութե հետ
խիստ լաւ կը միաբանի, բայց այն իմաս-
տութեան՝ որ շատ բանի տեղեակ ու
շատ խնդիրներու հմուտ է, ոչ ամփոփ
է, ոչ միակողմանի, և ոչ արհամարհու-
թեան ու անհաւատութեան անառա-
կութեամբը ապականած:

Եւստոն գերմանացի քաջ զօրապե-
տը՝ բանակին մէջ երկիւղած քրիստո-
նէի մը կեանք կ'անցընէր:

Ի՞նչիւրիտիս մեծ սպարապետը բանա-
կին մէջ ալ ամէն օր՝ Եւստոնութիւն: Վեր-
իստոսի ըստած գիրքը կը կարդար, և
սքանչելի աղօթք մը շարադրած է, որ
ինքը ամէն օր կ'ըսէր:

Սոլթար դուքս քաջ զօրավարը տա-
տերազմի մէջ խոցուած՝ ուղեց ամենուն
դիմաց վերջի թոշակը առնուլ. «Թէ
որ զիս քաջի պէս մեռնիլ չտեսան, թող
տեսնան, ըստ, իմ քրիստոնէի պէս
մահս»:

1 Գրոտիոս կամ Վան Կոթմ հոլանտացի անուա-
նի քաղաքագէտ, օրէնսգէտ, ու պատմաբան է,
1645ին մեռած:

2 Ինչիւրիտիս կամ Լայպնից գերմանացի բարա-
կամիտ ու բազմահմուտ փիլիսոփան մեռաւ 1716ին:

3 Կեւտոն անգղիացի, վերջի առեւտնէրուս ա-
մենէն հաշակաւոր երկրաչափ ու բազմահմուտ
փիլիսոփան մեռած է 1727ին:

4 Ինչ անուանի փիլիսոփան ալ անգղիացի էր՝
որ մեռաւ 1704ին:

5 Ասոր վարքը տես յաջորդ թերթին մէջ: